

YTTRANDE SAMRÅDSUNDERLAG HASSLE 32:18

Detta dokument innehåller synpunkter från Stehags intresse- och försköningsförening (Vi, Föreningen) på Ryssnäs Mark AB:s (Bolaget) samrådsunderlag avseende ansökan om anläggande av masslogistikcenter (MLC) på Rönneholms mosse, Hassle 32:18 (området).

Huvudsaklig inställning

Föreningen är mycket negativ till Bolagets planer på att bygga MLC på Rönneholms mosse. Vi anser att:

- förslaget medför negativa konsekvenser för boende i Stehag och dess närområde genom anläggningens transporter, buller och exploatering av området.
- samrådsunderlaget visar att bolaget inte har förstått den ekologiska betydelse som Rönneholms mosse har och kommer få genom en efterbehandling med återvätning.
- samrådsunderlaget visar att bolaget inte har förstått de många lokala och landskapsomfattande ekosystemtjänster som området levererar som våtmark, däribland kolinlagring, vattenrening, livsmiljö för mångfald och bioproduktion, och som påverkas negativt av en exploatering till MLC. Begreppet "ekosystemtjänst" nämns inte ens i underlaget.
- massdeponier i våtmarker är något man sysslade med under mitten av 1900-talet, långt före modern miljölagstiftning. Idag vet vi att våtmarker är mycket olämpliga för den sortens verksamhet på grund av ekologisk känslighet, risk för översvämningar och läckage till grundvatten, vattendrag och sjöar. Den första och enklaste försiktighetsåtgärden innan man utreder de många anpassningar och hänsyn man behöver ta för att förhindra miljöskador, är att inte förlägga verksamheten på platsen från början.
- exploateringen av naturområdet skulle medföra stora negativa konsekvenser för miljön i och runtomkring området.
- en efterbehandling av torvtäkten inte kan ses som avslutad förrän grundvattennivån är återförd till sin naturliga regim från före torvtäktens avvattningstillstånd.
- en ny tillståndsansökan som rör en helt annan slags verksamhet behöver utgå från läget efter efterbehandlingens avslutande, vilket innebär att anlägga en massdeponi i en sjö.
- Bolaget letar kryphål i lagen genom att försöka få igenom en efterbehandling som är mycket sämre än nu gällande villkor eller få ett tillstånd för ny verksamhet före avslutad efterbehandling av torvtäkten.

Vi utvecklar var och en av dessa åsikter nedan.

Negativa konsekvenser för boende i området

VÄGEN

Vägen mellan Stehag och Hassle är den enda vägen att ta sig med cykel eller till fots mellan Stehag och Billinge och orterna däremellan. En ny cykelbana har anlagts från Billinge till Hasslebro varifrån man kan ta

sig via grusvägar till byn Hassle. Vägen mellan Orrahus (förbi Hassle) och Stehag är emellertid mycket smal, saknar vägren och är snirklig samtidigt som den har 80km i timmen som hastighetsgräns. Den anses också av många vara i dåligt skick med den befintliga trafikmängd som finns idag. Vi anser att det är mycket olämpligt idag och i framtiden med en ökad trafik med tunga transporter längs denna väg för boende i Hassle, Orrahus och mindre hussamlingar i omgivningen, liksom för bybor i Stehag som tar sig med cykel eller promenad norrut. Under sommarhalvåret rör sig stora mängder turister från Stehags tågstation med buss till Söderåsens nationalpark. Stehags station är den naturliga startpunkten även för cykelturism i mellanskåne, där flaskhalsen mellan byn och Hassle (på några hundra meter) är en viktig begränsning. Vi bedömer att en kraftig ökning av tung trafik längs den inledande sträckan är mycket olämplig ur det perspektivet.

REKREATION

Rekreativt används mossen i begränsad utsträckning idag på grund av dess låga tillgänglighet och att platsen är relativt okänd. Likväl besöks den regelbundet av folk som promenerar eller av fågelskådare. Platsen är en av landskapets mer välbesökta fågellokalor med närmare 3000 observationer under de senaste tre åren (Artdatabanken 2024).

Eslövs kommun har för avsikt att skapa ett natur- och rekreationsområde i Rönneholms mosse i dialog med berörda aktörer när täktverksamheten på Rönneholms mosse upphör (Eslövs kommun 2020). Eslövs och Höörs kommuner har utrett en vandringsled genom området (Månsson 2017) och hela Rönne å-dalen ingår i ett stort naturturismprojekt kopplat till naturupplevelser och fritidsfiske i samband med utrivning av dammar för fria fiskvägar i ån.

Bolaget påstår att det är osannolikt att området kan utvecklas till ett friluftsområde på det sätt som beskrivs i Eslövs kommuns översiktsplan på grund av dålig tillgänglighet idag. Skälen är att området gränsar till privat mark och verksamhetsområde. Vi anser inte att det går att uttala sig om områdets framtida tillgänglighet utifrån dagens förutsättningar, som utgår från att området varit en torvindustri. Det är mycket vanligt att tillgänglighet till naturområden för friluftslivet avtalas mellan myndighet och markägare i civilrättsliga avtal, t.ex. naturvårdsavtal eller naturreservat (som kan vara privatägda eller statligt ägda), eller andra former av servitut. Tvärtom bedömer vi att områdets höga naturvärden och relativt låga markvärde (efter efterbehandling) bör göra det högintressant för reservatsbildning vilket också skulle medföra goda förutsättningar för ökad tillgänglighet. De låga avkastningsmöjligheterna skulle kunna göra reservatsbildning eller andra civilrättsliga avtal attraktiva för en markägare.

Bolaget beskriver att deponin kommer bli 3–4 meter hög (s.11), vilket innebär att verksamheten kommer synas över hela området och buller kommer fortplanta sig därefter. Alternativet med en ännu högre bullervall (som endast är under utredning) undantar inte effekterna av kraftiga estetiska ingrepp på landskapsbilden och naturupplevelsen på platsen.

Bolaget påstår att de ska skapa rekreationsvärden i den centrala landremsan mellan täktytorna (avsnitt 6.1.5). Vi ifrågasätter starkt att rekreationsvärden skulle kunna förstärkas av att man i ett större naturområde anlägger en tung industri och leder besökaren intill dess verksamhet. De rekreativa värdena som finns i Rönneholms mosse inbegriper den stora skalan, den relativa tystnaden (med skånska mått) och orördheten (utifrån mänsklig närvaro, inte naturens orördhet). Här rör sig älg, rådjur, utter, räv, kronhjort, vildsvin och ett exceptionellt rikt fågelliv. Det är rekreativa värden som är komplicerade att

samsa med människor och kräver mycket varsam ledning av besökare för att bevara. Vi bedömer att de inte är förenliga med en massdeponi på fastigheten.

Områdets naturvärde och betydelse i landskapet idag och efter efterbehandling

I samrådsunderlaget visar Bolaget dålig kunskap om områdets befintliga naturvärde och betydelse i landskapet.

NATURVÄRDEN

Vi bedömer att Rönneholms mosse idag har högsta möjliga naturvärde enligt svensk standard (SS 199000:2023), vilket innebär att området är en särskilt viktig värdekärna i en nationell och regional grön infrastruktur, och av särskild betydelse för biologisk mångfald i ett nationellt perspektiv. Vår bedömning delas av en naturvårdskonsult som utfört en naturvärdesinventering enligt svensk standard i området 2022 (J. Svedholm, muntligt). Bedömningen grundar sig primärt på lokalkännedom och fynduppgifter på artportalen (Artdatabanken 2024). I Tabell 1 redovisas fynd av rödlistade fågelarter noterade i Rönneholms mosse under perioden 2020–2024. Hela 18 häckande rödlistade arter förekommer i området och ytterligare 37 arter utnyttjar det på något sätt (födosök, revir, rastplats). Den mest hotade arten är utan tvekan svarthalsad dopping, som endast häckar på ett fåtal platser i landet med omkring 200 par.

Tabell 1. Rödlistade fågelarter noterade i Rönneholms mosse. Rödlistningskategorier: NT=Nära hotad, VU=Sårbar, EN=Starkt hotad, CR=Akut hotad.

Art	Rödlistningskategori	Aktivitet
Gravand	NT	Säker häckning
Skedand	NT	Säker häckning
Kricka	VU	Säker häckning
Smådopping	NT	Säker häckning
Svarthalsad dopping	EN	Säker häckning
Strandskata	NT	Säker häckning
Tofsvipa	VU	Säker häckning
Drillsnäppa	NT	Säker häckning
Skrattmå	NT	Säker häckning
Gråtrut	VU	Säker häckning
Mindre hackspett	NT	Säker häckning
Backsvala	VU	Säker häckning
Hussvalla	VU	Säker häckning
Rörsångare	NT	Säker häckning
Ärtsångare	NT	Säker häckning
Buskskvätta	NT	Säker häckning
Gulspurv	NT	Säker häckning
Sävspurv	NT	Säker häckning
Årta	EN	
Bläsand	VU	
Stjärtand	VU	
Brunand	EN	
Tornseglare	EN	

Storspov	EN	
Myrspov	VU	
Brushane	VU	
Svartsnäppa	NT	
Fiskmåås	NT	
Havstrut	VU	
Skräntärna	NT	
Svarttärna	VU	
Vit stork	EN	
Kungsörn	NT	
Duvhök	NT	
Blå kärrhök	NT	
Brun glada	EN	
Havsörn	NT	
Fjällvråk	NT	
Kungsfiskare	VU	
Spillkråka	NT	
Pilgrimsfalk	NT	
Stenfalk	NT	
Kråka	NT	
Gråkråka	NT	
Entita	NT	
Grönsångare	NT	
Busksångare	NT	
Stare	VU	
Rödvingetrast	NT	
Björktrast	NT	
Svartvit flugsnappare	NT	
Svart röstjärt	NT	
Rödstrupig piplärka	VU	
Grönfink	EN	
Vinterhämpling	VU	

Eftersom hela fastigheten påverkats av torvtäkten är vegetationen relativt svagt utvecklad. Likväl finns kända fynd av arter som indikerar biologiskt värdefulla naturtyper (signalarter), såsom ängsruta, vildlin, skogsknipprot och ängsstarr (NT) (artdatabanken 2024). Det betyder att abiotiska förutsättningar (kalk, fukt, låga halter kväve och fosfor) kan finnas för ytterligare naturvårdsarter på sikt. Skogsbeståndet runtom täkten består i huvudsak av spontant etablerad björkskog som självgallrats och lämnat relativt stora mängder död ved och torrträd, vilket lämnar goda förutsättningar för många rödlistade fågelarter såsom spillkråka, mindre hackspett, entita och stare och sannolikt ett flertal rödlistade vedlevande insekter. Området är rikt på sly och bärris, vilket inbjuder älg, kronhjort och rådjur. Utter, räv och grävling födosöker aktivt i området, liksom många rovfåglar såsom havsörn, pilgrimsfalk, kungsörn, duvhök och brun- respektive blå kärrhök.

Bottensedimenten i den sluttäktade delen utgörs av kalkgyttja, vilket är ett ovanligt och ekologiskt betydelsefullt bottensubstrat genom sin egenskap att påverka vattenkvaliteten. Kalk komplexbinder fosfor och humussyror, vilket innebär att våtmarken har en potential att reducera fosfor- och humusföroreningar från inströmmande omgivande grundvatten liksom från Rönne å/Ringsjön under perioder av översvämning eller genom inledning av vatten från Rönne å (B. Ekstam, muntligt 2024). Sjön i Rönneholms mosse kan sannolikt komma att utvecklas till en kransalgsjö eller en näringsrik slättsjö. Båda naturtyperna kan hysa ett stort antal skyddsvärda arter och klassas som Natura 2000-områden på sikt (Naturvårdsverket 2011a, 2011b). Spridning av vattenväxter sker ofta med djur som vektorer, vilket innebär att det fragmenterade jordbrukslandskapet inte har en lika isolerande effekt på vegetationsbildningen som för landbaserade ekosystem.

Beträffande sjöarnas vegetationssuccession anser vi att det är svårt att säga hur bred och tät vassvegetationen blir och vilka konsekvenser det får. Miljöförutsättningar som medelvattenstånd, vattenståndsamplitud och bottensubstrat liksom processer som eutrofiering, gåsbete, vågrörelser och isskjutning påverkar vassvegetationen och annan vattenvegetation (Degerman m.fl. 2022). Utifrån förutsättningarna bedömer vi att det finns goda förutsättningar för att området får en gynnsam blandning av vassbälten, med kolbindande och renande funktion, och öppet vatten med makrofytvegetation när den beslutade efterbehandlingen genomförs. Oavsett så innebär den naturliga dynamiken att många olika småbiotoper uppstår. Detta gäller också eventuell erosion av strandkanter längs tåkten. Rödlisterade arter som backsvala och kungsfiskare bygger bon i erosionsbrinkar, och även om det är ovanligt med bobyggen i torv, så häckar backsvala aktivt i brinkarna i området (Artdatabanken 2024), vilket gör att avsläntning inte är en givet viktig åtgärd på alla ställen. Likaså kan viktiga heterogena strukturer uppstå om träd välter ner i vattnet som följt av erosion, med produktiva yngelkammare för fisk och djurplankton som följd. Vi antar att vassens utbredning och tillväxt kommer avgöra erosionens framfart och strändernas stabilisering och konstaterar att aktiva avsläntningsåtgärder inte med nödvändighet behövs överallt.

Bortsett från de höga dokumenterade fågelvärdena så är de limniska värdena höga. De ekosystemtjänster som Rönneholms mosse utför som våtmark i Rönne å:s avrinningsområde är potentiellt stora, såväl för vandrande fisk, bioproduktion i limniska näringskedjor, flödesutjämning, näringsretention och annan vattenrening samt kolbindning. Vi noterar att begreppen "ekosystem" eller "ekosystemtjänst" överhuvudtaget inte nämns i samrådsunderlaget, trots att detta är av avgörande betydelse vid val av bästa plats enligt MB (Naturvårdsverket 2024, bilaga 1). Kolbindningen består också i att begränsa koldioxidavgångar från den omkringliggande skogsbården som är etablerad på dränerad torv och som kontinuerligt läcker koldioxid tills grundvattennivåerna återställts.

Vi noterar också att bolaget inte har värderat områdets roll i en grön infrastruktur. 160 hektar (kalkrik) våtmark/slättsjö utgör ett i sammanhanget enormt tillskott till öppna vattenytor och aktiva våtmarker i Skåne. Oss veterligen vore det den största återvåtningen i Skånes historia. Den långa uppehållstiden som den stora vattenvolymen innebär förbättrar ekosystemtjänsternas funktion. Funktionellt bedömer vi att området har en viktig roll att fylla i Rönne ås avrinningsområde. Som lekområde för vandrande fisk och rovfisk kan det även påverka hydrologisk status i Ringsjöarna, Rönne å och Skälderviken/Kattegatt.

Stora negativa konsekvenser för miljön vid exploatering

Gång på gång dröjer sig Ryssnäs mark AB kvar vid föreställningen att de befinner sig på en exploaterad industritomt. När efterbehandlingen är genomförd – vilket bör vara det enda relevanta nuläget att utgå från – så kommer Rönneholms mosse vara en sjö, och ansökan bör alltså utgå från att man vill anlägga en industri i en sjö.

Bolaget påpekar att skogsbården runt mossen gör den insynsskyddad så att verksamheten inte kommer synas från den omgivande bygden. Vi tycker att detta är ett olustigt exempel på att Bolaget saknar perspektiv för att förstå områdets natur- och rekreationsvärden. Det goda insynsskyddet är i själva verket ett av de viktigare skälen till områdets naturvärden och rekreationsvärden. Att placera en tung industri på insidan om denna skogsbård är att störa värden som skyddas innanför från människor, från det industriella jordbrukslandskapet och från buller.

Bolaget vill påstå att de kan skapa våtmarker med högre naturvärden än de som uppstår vid nollalternativ utan att specificera vad det skulle innebära. En hypotetisk variant skulle vara bildande av rikkärr, som är en mer hotad naturtyp än sjötyperna ur ett internationellt perspektiv. Det skulle isåfall innebära att vattenytan hålls på en nivå nära markytan och att enorma mängder artificiellt spridda diasporer och plantor av rikkärrsvegetation tillfördes. Bortsett från att det knappast finns tillgång till så stora mängder plantmaterial att sprida (arealen rikkärr i hela Skåne uppgår till mindre än 100 hektar fördelat på hundratalet småtor), så är metoden i princip obeprövad oss veterligen. Små forskningsförsök på kvadratmeternivå har utförts, men inga rena naturvårdsprojekt. Dessutom skulle det innebära en evig markavvattning och förlust av ekosystemtjänster och livsmiljön för de befintliga naturvärdena nämnda ovan, som är sjölevande arter. Slutligen kräver rikkärr aktiv skötsel, med årlig slåtter och utbärgning av biomassa med bandgående slåttermaskiner, vilket kräver kompetens och maskiner som i praktiken saknas i Skåne (endast en maskin finns i drift idag och kön är lång till dess tjänster). Vi konstaterar att en anläggning av rikkärr skulle vara ett högriskprojekt utan vetenskapligt belagda metoder, med kompetenskrav som saknas eller är svåra att införskaffa och med stora ekologiska kostnader som begränsar eller omintetgör den ekologiska vinsten.

Ett annat alternativ är topografisk modellering av våtmarkerna med små fågelöar som förläggs under medelvattenståndet eller flacka dybottnar som blottläggs vid lågvatten. Vi bedömer att sådana åtgärder kan förhöja kvaliteten på sjöarna för fågelvärdena vid en efterbehandling, men inte närmelsevis motsvarande den förlust som en tredjedel minskad yta och den aktivitet som den planerade verksamheten medför. Yta är kvalitet när det kommer till våtmarker, och det är svårt att föreställa sig någon åtgärd som skulle kunna mäta sig med 80 hektar våtmark.

Bolaget letar kryphål i svensk lag

Vi anser att efterbehandlingen är avslutad när grundvattennivån är återställd till de nivåer som anges i den fastställda efterbehandlingsplanen i enlighet med förordningen om miljöfarlig verksamhet (SFS 1998:899, §20 c). Detta innebär att en ny tillståndsansökan endast är möjlig efter efterbehandlingens avslutande och att bolagets ansökan bör utgå från att anlägga ett MLC i en sjö.

Bolaget för på flera ställen i underlaget en svävande argumentation som utgår från tillståndet under täktverksamhetens aktiva tid när markavvattning pågick, exempelvis under 6.1.2 att påverkan från vattenbortledning inte kommer innebära en negativ påverkan på Rønne å, då den inte kommer bli mer omfattande än dagens markavvattning. Vi anser att man behöver utgå från att området är återställt enligt

efterbehandlingsplan/"nollalternativet" när man värderar eventuell negativ påverkan på Rönne å (liksom alla andra miljöaspekter).

Om det fanns ett kryphål i svensk lag som skulle göra det möjligt att påbörja en helt ny verksamhet i glappet mellan avslutad torvtäkt och efterbehandling, så anser vi att kryphålet fanns för att blotta idén förefallit så orimlig att ingen bemödat sig med att förbjuda den och att det knappast kan vara syftet med lagstiftningen.

Bolaget anger i samrådsunderlaget att det saknas andra lämpliga platser att anlägga ett MLC på. Utifrån lokaliseringprincipen i miljöbalken (2 kap. 6§) bedömer vi att det finns ett stort antal platser som är logistiskt och ekologiskt mycket bättre lämpade än Rönneholms mosse. Dalby bergtäkt är 53 hektar och bergtäkten i Högebjär (också vid Dalby) 130 hektar och båda är i slutfasen av sin verksamhet. Det må finnas efterbehandlingsplaner som motsäger massdeponering, men isåfall så är de premisserna likvärdiga med Rönneholms mosse som också har en efterbehandlingsplan som inte inbegriper massdeponering. Såväl på Romeleåsen som i skogsbygder i Svalöv, Klippan, Perstorp, Höör, Hässleholm m.m., finns vidsträckta granplanteringsmonokulturer med låga ekologiska värden och jämförbar närhet till Skånes högexploaterande storstadsregion. Sådana områdens känslighet för hantering av massor bör vara lägre i nästan alla tänkbara mätbara enheter jämfört med en miljöfarlig verksamhet som anläggs i en sjö bredvid en å. Vi misstänker snarare att Rönneholms mosse är vald utifrån att marken är väldigt billig och har haft en villig säljare (Econova som bedrivit torvtäkten).

Vi vill också ifrågasätta Bolagets analys av framtida behov av masshantering. Analysen verkar bygga på ett "business as usual"-scenario, med högkonjunktur och evig tillväxt och fortsatt exploatering av jordbruksmark. Vi vill gärna ansluta oss till röster från FN, Sveriges regering, IPCC, Sveriges riksbank och Nato om att vi *inte* befinner oss i en stabil period där framtidsscenarioer är tillförlitliga, framförallt inte glädjekalkyler om exploateringstakt av jordbruksmark.

Stehags intresse- och försköningsförening

Den 1 februari 2024, Stehag

Källor

Litteratur

Artdatabanken 2024. Sökningar efter arter i Artportalen, nedladdat 2024-01-19.

<https://www.artportalen.se/>

Degerman, E., Axelsson, R., Hermansson, R., 2022. Bladvassar – en unik våtmarksmiljö i förändring (No. 2022:16), Länsstyrelsens rapportserie. Länsstyrelsen i Västmanlands Län.

Eslövs kommun, 2020. Naturmiljöprogram – Mål och ställningstaganden. Rapport. Eslövs kommun.

Månsson, K. 2017. Västra Ringsjön – Steg för steg. Rapport. Eslövs och Höörs kommuner.

Naturvårdsverket 2011a. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 - Kransalgsjöar. Rapport nr NV-04493-11. Naturvårdsverket

Naturvårdsverket 2011b. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 – Naturligt näringsrika sjöar. Rapport nr NV-04493-11. Naturvårdsverket

Naturvårdsverket 2024. Hänsynsreglerna – kapitel 2 miljöbalken. Hemsida besökt 2024-01-19.

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/hansynsreglerna--kapitel-2-miljobalken/lokaliseringsprincipen-2-kap.-6-/>

SS 199000:2023. Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Krav och vägledning. Svenska institutet för standarder.

Muntliga källor

Johan Svedholm, Naturvårdskonsult, Naturcentrum AB, muntlig uppgift, 2024-01-16

Börje Ekstam, Forskare, expert i våtmarksekologi och våtmarksfunktioner, Linnéuniversitetet, muntlig uppgift, 2024-01-24

BILAGA 1.

Utdrag från Naturvårdsverkets (2024) rådgivning om Lokaliseringsprincipen enligt miljöbalken:

”När platsen analyseras behövs kunskap om dess innehåll och funktion. Exempel på aspekter som kan behöva beaktas är till exempel avstånd till närmaste bostäder, förekomst av känsliga recipienter, arter eller kulturmiljöer. Kunskap behövs också kring hur berört landskap används, exempelvis för friluftsliv eller matproduktion, och vilka andra funktioner som landskapet har, exempelvis för vatten- eller temperaturreglering.

Naturen levererar mängder av så kallade ekosystemtjänster till samhället. Nyttor och tjänster som vi får gratis och som kan vara kostsamma att ersätta med tekniska lösningar. Det handlar om att växter renar luft, vegetation dämpar buller, bin pollinerar grödor och att vår hälsa ökar av att vistas i naturen. När beslut kring lokalisering tas behöver kunskap om landskapets ekosystemtjänster vägas in.

[...]

Den pågående klimatförändringen kommer bland annat att innebära ökad frekvens och omfattning av extrema vädertillstånd som exempelvis skyfall, torka och värmeböljor. Mark som tidigare sällan översvämmats kan göra det oftare men vattentillgången kan också minska i landskapet. Påverkan till följd av ett förändrat klimat behöver beaktas när bedömningen görs om en plats är lämplig. Läs mer sidan Tillämpning gällande klimat.”